

An aerial photograph of a large, forested island in a calm lake. The island is covered in dense green trees. In the background, there are rolling hills under a soft, hazy sky at sunset or sunrise. The water reflects the light from the sky.

Luonnollista loistoa

**Sysmän kunnan laaja
hyvinvointikertomus 2021-2025**

SYSMÄ

Hyvinvointikäsite

- Hyvinvoinnilla tarkoitetaan mahdollisuuksia olla, omistaa, osallistua, vaikuttaa, olla yhteydessä sekä toimia terveellisessä ja turvallisessa ympäristössä. Mahdollisuudet syntyvät yksilöiden ja yhteisöjen tarpeiden täyttymisen kannalta riittävistä resursseista ja toimintakyvystä.
- Yksilön hyvinvointi muodostuu ympäristön, terveyden, turvallisuuden, aineellisen elintason, sosiaalisten suhteiden, koulutuksen, henkilökohtaisen toiminnan ja työn sekä vaikutusmahdollisuuksien kokonaisuudesta.
- Kokemus hyvinvoinnista muuttuu ja siihen vaikuttavat asiat saavat erilaisia painoarvoja elämän eri vaiheissa. Hyvinvointia ja terveyttä kaventavat riskitekijät ja vahvistavat suojatekijät vaikuttavat yksilöiden, yhteisöjen ja yhteiskunnan tekemiin hyvinvointivalintoihin.
- Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja ihmisoikeudet ovat hyvinvoinnin edistämisen keskeisiä arvoja.

Hyvinvointikertomus on kunnan strateginen asiakirja, joka kokoaa yhteen ajankohtaista tietoa kuntalaisten hyvinvoinnista, terveydestä ja elinoloista. Se tarjoaa päätöksenteon tueksi kattavan katsauksen hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä sekä kunnassa toteutetuista toimenpiteistä ja palveluista.

Kertomuksen tavoitteena on edistää kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä sekä ehkäistä ennalta ongelmia, kuten sairauksia, syrjäytymistä ja eriarvoisuutta. Hyvinvointikertomus perustuu ajankohtaiseen tilastotietoon, kyselyihin sekä eri toimijoiden ja asukkaiden näkemyksiin. Se auttaa tunnistamaan vahvuudet ja kehittämiskohteet, joiden pohjalta voidaan tehdä tietoon perustuvia ratkaisuja kunnan hyvinvointipolitiikassa.

Kertomus toimii työkaluna kunnan päättäjille, viranhaltijoille ja sidosryhmille hyvinvointityön suunnittelussa, seurannassa ja kehittämisessä. Se myös tukee laajempaa yhteistyötä eri toimijoiden välillä, jotta kunnan asukkaiden hyvinvointi voi parantua entisestään.

Hyvinvointikertomus päivitetään säännöllisesti, ja sen pohjalta laaditaan konkreettisia toimenpide-ehdotuksia, joilla voidaan edistää asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä pitkäjänteisesti.

Terveystenhuoltolaki velvoittaa kuntaa valmistelemaan laajan hyvinvointikertomuksen kerran valtuustokaudessa. Terveystenhuoltolain 12 §:n 1. momentin mukaan ”Kunnan on seurattava asukkaidensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista on raportoitava valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmistettava laaja hyvinvointikertomus.”

Kuntien vastuuta tarkennetaan 12 §:n 2-3 momenteissa seuraavasti: ”Kunnan on strategisessa suunnittelussaan asetettava paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuvat terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet, määriteltävä niitä tukevat toimenpiteet ja käytettävä näiden perustana kuntakohtaisia hyvinvointi- ja terveysosoittimia.

Kunnan on nimettävä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen vastuutahot. Kunnan eri toimialojen on tehtävä yhteistyötä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä. Lisäksi kunnan on tehtävä yhteistyötä muiden kunnassa toimivien julkisten tahojen sekä yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Jos sosiaali- ja terveydenhuolto on järjestetty useamman kunnan kanssa yhteistoimintana, yhteistoiminta-alueen on osallistuttava asiantuntijana eri toimialojen väliseen yhteistyöhön sekä sosiaalisten- ja terveysvaikutusten arviointiin alueen kunnissa.”

Lisäksi Kuntalain (410/2015) mukaan kuntien tulee pyrkiä edistämään asukkaidensa hyvinvointia.

Laaja hyvinvointikertomus sisältää katsauksen hyvinvoinnin tilaan Sysmän kunnassa ja tehdyt toimenpiteet hyvinvoinnin edistämisessä päättyvällä valtuustokaudella.

Päijät-Hämeessä hyvinvointialue ja kunnat ovat sitoutuneet yhteisiin painopistealueisiin eli hyte-kärkiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä. Hyte-kärjet ovat mielen hyvinvointi, osallisuus ja yhteisöllisyys, arjen turvallisuus sekä päihitteettömyys ja terveelliset elämäntavat.

HYTE-kerroin

- Sote-uudistuksessa sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyvät hyvinvointialueiden järjestettäväksi (1.1.2023 alkaen), mutta vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä säilyy kunnilla.
- Kuntien palkitseminen vaikuttavasta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä on tärkeää, koska hyvinvoiva väestö on elinvoimaisen kunnan ja hyvinvointialueen edellytys. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten kasvun hillitseminen vaatii, että hyvinvointia ja terveyttä edistetään laajalti ihmisten arkiympäristöissä.
- Edellytyksiä väestön hyvinvoinnille ja terveydelle luovat koulutus, liikunta-, ruoka- ja kulttuuripalvelut, kaavoitus, liikennejärjestelyt sekä monet muut kunnan tehtävät.
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen.
- Laskennassa käytetään toimintaa kuvaavia prosessi-indikaattoreita ja tuloksia kuvaavia tulosindikaattoreita.
- Sysmän HYTE-kerroin vuonna 2023 oli 17,9 € / asukas ja vuonna 2024 se oli 17,8 €/asukas

Kuntien HYTE-kerroin

Prosessi-indikaattorit

Kunnan toiminta väestön hyvinvoinnin
ja terveyden edistämiseksi

Liikunta
(5)

Kuntajohto (5)

Peruskoulut (4)

Kulttuuri
(1)

Tulosindikaattorit

Kunnan väestön terveys ja
hyvinvointi

Ylipaino

Koettu terveys

Koulu-
pudokkaat

Työkyvyttö-
myyseläke

Kaatumis-
hoitojaksot

Toimeen-
tulotuki

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimijat Sysmässä

Kunnan hyte-työn tavoitteena on lisätä kuntalaisten hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä. Vahvistaa osallisuutta ja tukea ihmisten mahdollisuuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen sekä ehkäistä sairauksia ja syrjäytymistä

Kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtiminen (hyte-työ) on kunnan kaikkien toimialojen lakisääteinen tehtävä ja velvollisuus. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutahona toimii hyvinvointivaliokunta. Kunnan johtoryhmä toimii kunnan hyvinvointityöryhmänä ja tarvittaessa kootaan työryhmiä suunnittelemaan esim. tapahtumia, vastaamaan valtakunnallisiin kyselyihin tai kehittämään toimintoja ja yhteistyötä. Hyvinvointipäällikkö vastaa lakisääteisten suunnitelmien ja raporttien laatimisesta. Kunnassa toimii ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön työryhmä, joka toimii myös nuorisolain mukaisena moniammatillisena työryhmänä. Opiskelijahuollon ohjausryhmä toimii myös lasten ja perheiden palvelujen koordinoinnin LAPE-ryhmänä. Nuorisovaltuusto sekä vanhus- ja vammaisneuvosto edistävät kohderyhmiensä palvelujen kehittämistä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen osallistuvat kaikki kunnan eri toimialat tiiviissä yhteistyössä. Kunnan lisäksi myös 3. sektori eli järjestöt ja yhdistykset tekevät merkittävää hyvinvointityötä samoin seurakunnat ja yritykset. Viime vuosina 4. sektorin toiminta on noussut merkittäväksi tekijäksi myös hyte-työssä. Epävirallinen vapaaehtoistyö, joka perustuu yhteisöllisyyteen, vertaistukeen ja ”naapuriapuun” on monen yksinäisen tuki ja turva.

Sysmän hyvinvointisuunnitelma 2021-2025

- Sysmän hyvinvointisuunnitelma yhdistää eri ikäryhmien hyvinvointia edistävät paikalliset toimenpiteet yhdeksi kokonaisuudeksi, joka perustuu hyvinvoinnin käsitteeseen ja alueellisiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kärkeihin, sekä kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisen paikallisiin tarpeisiin.
- Tässä hyvinvointikertomuksessa tarkastellaan, miten suunnitelman tavoitteet ovat toteutuneet päättyvän valtuustokauden aikana.

Hyte-työn kärjet Päijät-Hämeessä

- Mielen hyvinvointi
- Osallisuus ja yhteisöllisyys
- Arjen turvallisuus
- Päihteettömyys ja terveelliset elintavat

Ilonaiheet

- Kunta on panostanut liikunnan olosuhteisiin ja liikuntapaikkojen hoitoon
- Liikuntapuiston suunnittelu, rakentaminen ja valmistuminen toteutui laajan toimijajoukon yhteistyöllä, mukana olivat eri ikäisen kuntalaiset, järjestöt, vapaa-ajanasukkaat, kuntapäättäjät, viranhaltijat ja työntekijät
- Kuntalaiset löytäneet takaisin liikunnan pariin koronavuosien jälkeen
- Järjestöjen aktiivinen toiminta ja monipuolinen harrastustarjonta sekä toimiva yhteistyö järjestöjen kesken ja kunnan kanssa
- Kulttuurihyvinvointiin panostaminen, kirjasto helposti saavutettavien tapahtumien järjestäjänä ja mahdollistajana
- Hyte-työn resurssien lisäys, myös ehkäisevän työn ja nuorisopalveluiden osalta
- Osallistuvan budjetoinnin käyttöön otto kunnassa
- Kouluterveyskyselyn mukaan koulukiusaaminen vähentynyt

Huolenaiheet

- Moniongelmaisuus, ongelmien ja haasteiden kasaantuminen samoihin perheisiin
- Lapsiperheköyhyyden lisääntyminen ja sen myötä lasten ja nuorten eriarvoistuminen
- Nuorten päihteiden käyttö, erityisesti vape
- Nuorten näköalattomuus tulevaisuudesta, ei nähdä tulevaisuuden tarjoamia mahdollisuuksia, nuorten lisääntynyt masennus
- Lasten ja nuorten vähäinen liikkuminen (move-tulokset)
- Vanhusten yksinäisyys
- Omaishoitajien kuormittuminen ja väsyminen, päivätoiminnan puute, lakisääteisten vapaiden järjestyminen hankalaa
- Hyte-työn osa-alueista ravitsemisterveyden edistämistyötä tulisi tehostaa.
- Nykyisen maailmantilanteen aiheuttamat pelot ja huolet, sodan uhka

Mielen hyvinvointi (1)

- **Tavoitteet:** Mielen hyvinvointia edistetään luonto- ja liikuntamahdollisuuksilla sekä kulttuuripalveluilla. Mielen hyvinvointiin on saatavilla asiantuntevaa ammattiapua aina tarvittaessa.
- **Toimenpiteet:** Liikuntapuiston rakentaminen ja liikuntapaikkojen sekä lähiluontokohteiden kunnossapitoon panostaminen, kulttuuripalvelujen kehittäminen. Psykiatrisen sairaanhoitajan, psykologin ja psykiatrin sekä kriisiryhmän palvelut ovat saatavilla lähipalveluina.
- **Vastuutaho:** Hyvinvointivaliokunta kunnanhallitus

Toteuma:

- Ohrasaaren virkistysalueen kehittäminen ja kunnostaminen aloitettiin 2021 AVI:lta saadun valtionavustuksen turvin. Silloin mm. rakennettiin nuotiopaikka ja uusittiin laituri. Keväällä 2024 Ohrasaaren uusi silta valmistui ja alueen kunnostaminen jatkui tammikuussa 2025 metsätöillä. Alueen kunnostamiseen on saatu Suomi Liikkeelle –ohjelman avustusta 171 544 €. Avustuksen turvin jatketaan Ohrasaaren kunnostamistöitä ja saaresta tulee osittain esteetön ja kaikille helposti saavutettava ulkoilu- ja virkistysalue.
- Pyöräilyn suosio on lisääntynyt huimasti viime vuosina ja myös pyöräilyolosuhteet ovat parantuneet. Vellamon retkipyöräilyreitti (n. 70 km pitkä rengasreitti Sysmän ja Hartolan kuntien alueella) avattiin toukokuussa 2022. Myös Päijätsalon eBike –polku valmistui kesällä 2022. Näiden molempien pyöräilyreitistöjen suunnittelussa ja toteutuksessa on Sysmän Sisu ollut vahvasti mukana. Keväällä 2024 myös lapset ja nuoret saivat kovasti toivotun pump track –radan.
- Kauan odotettu Liikuntapuisto valmistui elokuussa 2024. Liikuntapuistossa on monipuoliset, helposti saavutettavat liikuntamahdollisuudet ja se tarjoaa liikunta- ja harrastusmahdollisuuksia kaiken ikäisille kuntalaisille ja vapaa-ajanasukkaille.
- Nelinvoimaa –hanke ja Vierumäen urheiluopisto järjestivät yhteistyössä Luontolähteiset ohjelmapalvelukoulutukset 2024 ja 2025. Koulutuksiin osallistuivat myös useita sysmäläisiä alan yrittäjiä ja yksityishenkilöitä.
- Sysmä on yksi kuudesta kunnasta, joiden alueelle sijoittuu Salpausselkä Unesco Global Geopark. Se tarjoaa mahtavat puitteet pyöräilyyn, patikointiin ja retkeilyyn. Sysmän Geopark –kohteita ovat Onkinimen liikkuva kivi, Kammiovuori ja Päijätsalo.

Mielen hyvinvointi (2)

- Tärkeä osa hyvinvointia on myös kulttuurihyvinvointi. Vuosina 2021-2022 pandemiarajoitukset vaikuttivat tapahtumien tarjontaan ja osallistujamääriin. Mutta parin viime vuoden aikana on Sysmässä ollut ympäri vuoden tarjolla helposti saavutettavaa ”arjen matalan kynnyksen kulttuuritarjontaa”. Kirjaston tarjoamat konsertit ja kirjailijavierailut, Sysmän Kino, Kuurina-teatteri, kuorojen konsertit, koululaiskonsertit jne. Kesäisin Suvisoitto järjestää korkeatasoisia konsertteja, Kirjakyläyhdistys kokoaa yhteen kirjojen ja kirjallisuuden ystävät Kirjakyläpäivien aikaan ja Kuurina-teatteri kesäteatteriesitykset keräävät Teatteritalon salin täyteen. Kylillä nuorisoseurat tuovat kylille elämää erilaisten tapahtumien muodossa.
- Sysmä oli mukana Päijät-Hämeen kulttuurin suunta 2030 kulttuuriohjelmassa. Ohjelma koottiin syksyllä 2022 siitä vastasi Päijät-Hämeen liitto. Ohjelman tavoitteena on parantaa kulttuuripalvelujen saatavuutta ja yhdenvertaista saavutettavuutta sekä kulttuuripalvelujen tarjontaa järjestämällä eri kokoisia kulttuuritapahtumia maakunnan eri osissa eri kohderyhmille. Sysmässä on hankkeen puitteissa järjestetty mm. Lahti Big Bandin konsertti. Ohjelma sai jatkoa Päijät-Hämeen kulttuuriverkko –hankkeessa, joka on kuntien kulttuuritoiminnan alueellinen kehittämishanke. Se on kestänyt vuodet 2023-2024 ja niiden aikana päähuomio on ollut verkostojen ja kuntien välisen yhteistyön kehittämisessä. Hankkeen kaksi maakuntataiteilijaa toivat kulttuuria myös Sysmään. Tangokuningatar Heidi Pakarinen ja harmonikkataiteilija Hannu Kellan kiersivät esiintymässä palvelutaloissa ja kirjastossa. Kuvataiteilija Laura Mellanen veti epäsivellin taidetyöpajan Sysmän työttömille sekä pikkunuokkulaishuoneistoille eli 3.-5. luokkalaishuoneistoille. Lasten työpajassa valmistetut taideteokset olivat esillä kirjaston näyttelytilassa. Lastenmusiikkiyhtye Tuubakimalainen kävi ilahduttamassa lapsia. Aikuisille suunnattu Runorauha –työpaja järjestettiin hankkeen rahoituksella.
- Lisäksi kunnan kulttuuritoimen rahoituksella toteutettiin Folk Band Thalamus –kansanmusiikkiyhtyeen kaksi konsertti teatteritalolla päivällä koululaisille ja illalla aikuisille.
- Kunta maksaa omaishoitajille testamenttivaroista vuosittain virkistysrahaa. Palvelutalo yhdistys järjestää omaishoitajille säännöllistä toimintaa kerran viikossa ja kunnan hyte-työ järjestää samaan aikaan hoidettaville toimintaa.
- Omaishoitajille kuuluvista lakisääteisistä velvoitteista vastaa Päijät-Hämeen hyvinvointialue.
- Terveystalo tuottaa terveystalot. Psykiatrisen sairaanhoitajan, psykologin ja psykiatrin sekä kriisiryhmän palvelut ovat saatavilla lähipalveluina.

Osallisuus ja yhteisöllisyys (1)

- **Tavoitteet:** Kuntalaiset voivat osallistua ja vaikuttaa kuntaa koskevaan päätöksentekoon. Yhteisöllisyyttä tuetaan Sysmässä yhdistysten, yritysten, vapaa-ajan asukkaiden ja kuntalaisten yhteistoimintana.
- **Toimenpiteet:** Lasten kuuleminen palvelujen käyttäjinä. Kylätapaamiset, kansankäräjät. Tiedottaminen ja viestintä. Yhdistysillat, yrittäjätapaamiset, tilat yhdistystoiminnalle, kirjasto- ja kulttuuripalvelut
- **Vastuutaho:** Hyvinvointivaliokunta, kunnanhallitus

Toteuma:

- Yhdistysyhteistyö on toimivaa yhdistysten kesken ja kunnan kanssa. Järjestöjä on kutsuttu yhdistysiltoihin ja seurafoorumeihin. Kirjastossa on ollut avoimia keskustelutilaisuuksia eri teemoista, mm. rakentaminen ja kaavoitus sekä HVA:n infotilaisuudet. Vuosittain järjestetään yhteisöllisiä tapahtumia, joissa kuntalaiset ja vapaa-ajanasukkaat voivat olla sekä tekijöinä että kokijoina.
- Olkkari –toiminta aloitti syksyllä 2023. Olkkari on avoin ja maksuton kohtaamispaikka aikuisille ja siellä on mahdollisuus saada tietoa, ohjausta ja neuvontaa arjen haasteissa. Vuoden 2025 alussa Sysmässäkin aloitti Ohjaamo –toiminta, joka liittyy valtakunnalliseen TE-uudistukseen. Ohjaamo –toiminta on tarkoitettu pääasiassa alle 30 vuotiaalle nuorille, mutta koska Sysmässä ikäluokat ovat hyvin pienet, niin olemme yhdistäneet Olkkari –toiminnan Ohjaamon yhteyteen ja palvelemme ja autamme sen puitteissa kaiken ikäisiä avun tarvitsijoita.
- Sysmässä ystävätoimintaa järjestävät yhteistyössä Suomen Punaisen Ristin Sysmän osasto, Tainionvirran seurakunta, Eläkeliiton Sysmän yhdistys ja Sysmän kunnan hyte työ. Vuoden 2024 aikana toimintaa kehitettiin mm. järjestämällä ystävätoiminnan kurssi ja luomalla yhteinen rekisteri, jonka kautta ystävän tarvitsija ja ystävä voivat löytää toisensa.
- Vanhus- ja vammaisneuvosto ja nuorisovaltuusto ovat kokoontuneet säännöllisesti. Nuva ja kunnanvaltuusto ovat pitäneet useita yhteisiä tapaamisia.
- Kunta järjestää 1-2 kertaa vuodessa asiointimatkan Heinolan poliisilaitoksen lupapalvelupisteeseen, jossa on mahdollisuus hoitaa henkilökortti- ja passiasiat kuntoon.
- Kunta antaa maksutta tiloja yhdistysten käyttöön. Liikuntasalivuorot ovat maksuttomia alle 18 –vuotiaiden ohjatuille ryhmille.

Osallisuus ja yhteisöllisyys (2)

- Vuonna 2024 Sysmässä otettiin ensimmäisen kerran käyttöön osallistuva budjetointi. Kuntalaisilta saatujen ideoiden pohjat toteutettiin nuorten tapahtumia, rakennettiin varttuneen väen käyttöön esteetön grillikatos-nuotiopaikka ja järjestettiin kesällä torilla maksuttomia, yhteisöllisiä tapahtumia, mm. Sahti –aiheinen paneelikeskustelu, katusählyturnaus sekä useita musiikkiesityksiä.
- Joulupolku –tapahtuma on järjestetty jo 14 kertaa, mukana on n.30 paikallista toimijaa, kävijöitä useita satoja. Kahtena kesänä (2022 ja 2023) vanhus- ja vammaisneuvosto järjestänyt VPK:n lavalla ”Ikääntyneiden kesäpäivän”, johon on kutsuttu mukaan kaikki entiset nuoret ja tulevat eläkeläiset. Tapahtuman ohjelmassa on ollut musiikkia, tuolijumppaa, yhteislaulua ja myös tanssia, onhan tapahtumapaikka nostalginen tanssilava. Ja tietenkin on tarjottu myös kahvia, pullaa grillimakkaraa. Tapahtuma on ollut niin mukava, että se on päätetty järjestää myös tulevana kesänä. Muita yhteisöllisiä tapahtumia ovat olleet mm. harrastusmessut, kylätapaamiset ja hyvinvointitapahtumat, joiden toteuttamisessa yhdistyksillä on ollut tärkeä rooli.

Järjestöt, yhdistykset ja seurat osallisuutta ja yhteisöllisyyttä luomassa

- Sysmässä toimii noin 100 yhdistystä ja ne tuottavat monipuolia vapaa-ajan palveluja ja harrastusmahdollisuuksia kuntalaisille ja vapaa-ajan asukkaille. Järjestöillä ja seuroilla on merkittävä rooli kuntalaisten harrastustoiminnan järjestämisessä. Ne tarjoavat monipuolisia mahdollisuuksia liikuntaan, kulttuuriin, taiteeseen ja muihin vapaa-ajan aktiviteetteihin.
- Meillä on kolme suurta liikuntaseuraa - Bandy Boys 88, Sysmän Sisu ja Sysmän Voimistelijat, jotka tekevät myös keskenään toimivaa yhteistyötä mm. lasten kesätoimintojen järjestämisessä ja koulutustoiminnassa. Sisu on myös mukana järjestämässä Harrastamisen Suomen malli –kerhoja koululaisille. BB 88 tarjoaa harrastusmahdollisuuksia useissa eri ikäryhmissä ja juniorijoukkueiden määrä on parina viime vuonna lisääntynyt. SyVo on merkittävä ohjattua terveys- ja kuntoliikuntaa tarjoava seura, jonka missio on hyvinvoinnin edistäminen.
- Lisäksi on lukuisia pienempiä seuroja, joiden harrastustarjonnasta löytyy jokaiselle jotakin.
- Aktiiviset eläkeläisjärjestöt järjestävät toimintaa suurelle joukolle seniorikansalaisia. Niiden kerhovalikoimasta löytyy bocciaa ja bingoa, kalastusta ja karaokea, unohtamatta käsitöitä ja sauvakävelyä.
- Järjestöjen ja seurojen toiminta on keskeinen osa kuntalaisten hyvinvointia ja vapaa-aikaa. Ne mahdollistavat monipuolisen harrastustarjonnan, jota ilman monilla ihmisillä ei olisi yhtä laajoja mahdollisuuksia osallistua yhteisölliseen toimintaan.
- Sysmässä kunta tukee järjestöjä jakamalla vuosittain järjestöavustuksia noin 80 000 €.

Hyvinvointivaliokunnan jakamat järjestöavustukset

	Nuorisotyö	Liikunta	Kulttuuri	Hyte-työ
2021	6500 €	19 000 €	27 255 €	-
2022	5750 €	19 000 €	32 941 €	-
2023	6500 e	17 500€	43 450 €	9000 €
2024	3600 €	20 000 €	43 450 €	12 000 €
2025	3000 €	23 000 €	47 400 €	12 000 €

- Kunta jakaa vuosittain avustuksia nuorisotyötä, liikuntaa, kulttuuria ja hyte-työtä tekeville järjestöille, yhdistyksille, seuroille ja vapaille toimijoille.
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöhön alettiin jakaa avustuksia vuonna 2023.
- Sysmässä järjestöt vastaavat lähes kokonaan harrastus- ja vapaa-ajantoiminnasta.
- Kunta tulee myöskin Itä-Hämeen kansalaisopistoa vuosittain 40 000 eurolla ja vastineeksi kansalaisopiston kurssitarjonta on myös sysmälaisten käytössä.

Kirjasto ja uimahalli kävijämäärät

Liikuntaryhmien määrä, sis. seurojen/järjestöjen, kansalaisopiston, palvelutaloyhdistyksen ja kunnan järjestämät ryhmät

	2021	2022	2023	2024
Kirjastokäynnit	25 974	29 782	34172	44 000
Uimahallikäynnit	3498	7348	11766	11401
Ohjattujen liikuntaryhmien määrä/vko	Areena, koulun sali, uimahalli ja kuntosali	40	43	55

Kirjaston tapahtumat	Sysmä, 2020	Sysmä, 2021	Sysmä, 2022	Sysmä, 2023	Sysmä, 2024	
Tapahtumat	6	6	32	36	48	
Kirjaston tapahtumia yhteensä	4	3	29	29	43	
Alle 18-vuotiaille: tapahtumien määrä	covid-19	covid-19	0	6	17	
Alle 18-vuotiaille: osallistujamäärä	covid-19	covid-19	0	72	328	Avaruusnäyttely, sanataidetta ja kuvakirjaa yhdistävä tempaus
18 vuotta täyttäneille: tapahtumien määrä	covid-19	covid-19	29	23	26	
18 vuotta täyttäneille: osallistujamäärä	covid-19	covid-19	285	320	287	
Kirjallisuus ja lukemisen edistäminen: tapahtumien määrä	0	1	16	20	38	
Kirjallisuus ja lukemisen edistäminen: osallistujien määrä	0	20	59	136	451	
Yhteiskunnalliset tapahtumat: tapahtumien määrä	1	0	6	1	0	
Yhteiskunnalliset tapahtumat: osallistujien määrä	7	0	60	3	0	
Muut kulttuuritapahtumat: tapahtumien määrä	1	1	2	3	5	
Muut kulttuuritapahtumat: osallistujien määrä	43	35	45	140	164	
Muut tapahtumat: tapahtumien määrä	2	1	5	5	0	
Muut tapahtumat: osallistujien määrä	14	70	121	113	0	
Tapahtumien osallistujamäärä yhteensä	64	125	285	392	615	
Kunnan muiden toimijoiden järjestämiä tapahtumia kirjastossa	0	0	0	1	1	
Ulkopuolisten järjestämiä tapahtumia kirjastossa	2	2	2	6	4	
Kirjaston osallistuminen muiden toimijoiden järjestämiin tapahtumiin kirjaston ulkopuolella	0	1	1	0	0	
Kirjastossa olleiden näyttelyjen määrä	22	34	28	25	12	

Arjen turvallisuus

- **Tavoite:** Ketään ei kiusata ja liikkuminen on turvallista.
- **Toimenpiteet:** Koulukiusaamisen vastainen työskentely, esteettömyyden edistäminen
- Koulun saattoliikennealue on toimiva ja turvallinen, koulun kohdalla on 30 km nopeusrajoitus. Pajulantielle on rakennettu kevyenliikenteen väylä. Liikuntapaikkojen ylläpidossa on kiinnitetty huomiota turvallisuuteen, helppokäyttöisyyteen ja saavutettavuuteen. Liikuntapaikkojen turvallisuussuunnitelmat on päivitetty syksyllä 2024.
- Uusi liikuntapuisto on keskellä kylää ja sen läheisyydessä parin sadan metrin päässä on uimahalli, kuntosali, ulkokuntoiluvälineet, esteetön elämyspolku ja grillikota/nuotiopaikka, Päijänne Areena ja pump track –rata.
- Myös Ohrasaaren ulkoilualue on aivan keskustan tuntumassa ja helposti saavutettavissa.
- Kaikille 65 vuotta täyttäneille sysmäläisille kunta tarjoaa kenkien liukuesteet.
- Päijät-Hämeen Hyvinvointialue myönsi Eläkeliiton Päijät-Hämeen piirille kumppanuusavustuksen Ikäännyt ja voi hyvin – hankkeelle vuodelle 2024. Hanke tavoitteena oli lisätä ikääntyneiden tietoisuutta hyvinvointialueen palveluista ja niiden saavuttamisesta sekä tietoisuutta liikunnan, unen ja ravinnon vaikutuksesta hyvinvointiin. Myös Sysmässä järjestettiin useita kaikille avoimia luentotilaisuuksia, jotka keräsivät asiasta kiinnostunutta yleisöä.

Päihteettömyys ja terveelliset elämäntavat

- Tavoitteet: Päihteettömyyttä ja terveellisiä elämäntapoja edistetään sysmäläisten arjessa.
- Toimenpiteet: Päihteettömyyttä edistävät tapahtumat. Elintapaohjaus. Liikuntapaikkojen ylläpito, helppokäyttöisyys ja saavutettavuus. Saatavilla liikuntaneuvontaa ja elintapaohjausta, hoidetut, turvalliset ja helposti saavutettavat liikuntapaikat
- Vastuutaho: Hyvinvointivaliokunta, Terveystalo (HVA), toimintaympäristövaliokunta
- **Toteuma:**
- Tiedotetaan kattavasti tarjolla olevasta harrastus- ja vapaa-ajantoiminnasta. Järjestettiin harrastusmessut, joilla esiteltiin laajasti paikallista harrastustarjontaa. Tarjottu kaikille avoimia luentotilaisuuksia, mm. päihdelääkärin luento.
- Uusi liikuntapuisto, eBike -reitistö ja pump track –rata tuoneet lisää mahdollisuuksia sekä omatoimiseen että ohjattuun liikuntaan. Lasten ja nuorten ryhmille maksuttomat liikuntasalivuorot, nuorille ja eläkeläisille on maksuttomia tai edullisia liikuntaryhmiä sekä uimahalli- ja kuntosalivuoroja. Liikuntaneuvonta toteutetaan Hartolan kanssa yhteisten liikuntahankkeen kautta, joka tarjoaa matalan kynnyksen liikuntaryhmiä ja erityisryhmien liikuntaa.
- Sysmässä toimii monialainen ehkäisevän työn työryhmä (Pete-ryhmä), joka vastaa ehkäisevän työn koordinoinnista, suunnittelusta ja kehittämisestä yhdessä ehkäisevän työn koordinaattorin kanssa. Ehkäisevästä työstä laaditaan oma vuosiraportti.

Sysmä

Asukasluku (10/2024)

3 435

3 491(2023) / 204 781 (Päijät-Häme)

0-17-vuotiaat, % väestöstä (31.12.2023)

10 %

10,3 % (2023) / 16,8 % (Päijät-Häme)

75 vuotta täyttäneet, % väestöstä (31.12.2023)

23,8 %

23,0 % (2023) / 13,8 % (Päijät-Häme)

Huoltosuhde, demografinen (31.12.2023)

116,9

114,1 (2023) / 71,8 (Päijät-Häme)

Yli 75-vuotiaat kotona asuvat, % 75-84-vuotiaista asukkaista (10/2024)

93,8 %

94,7 (2023) / 94,5 (Päijät-Häme)

Yli 85-vuotiaat kotona asuvat (PHHVA)

97,1 %

96,4 (2023) / 73,8 (Päijät-Häme)

Lastensuojeluilmoitukset (PHHVA)

102

76 (2023) / 8 328 (Päijät-Häme)

Työttömiä työvoimasta, % (TEM) (10/2024)

12,9 %

11,1 % (2023) / 13,5 % (Päijät-Häme)

Alle 25-vuotiaat työttömät (TEM), henkilöä (10/2024)

14

6 (2023) / 1 454 (Päijät-Häme)

Pitkäaikaistyöttömät (TEM), henkilöä (10/2024)

67

38 (2023) / 4 711 (Päijät-Häme)

Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus),
% oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky

5. lk **41,2%**

44,0 % (2023) / 38,2 % (Päijät-Häme)

8. lk **66,7%**

64,3 % (2023) / 43,7 % (Päijät-Häme)

Henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset (Poliisi)

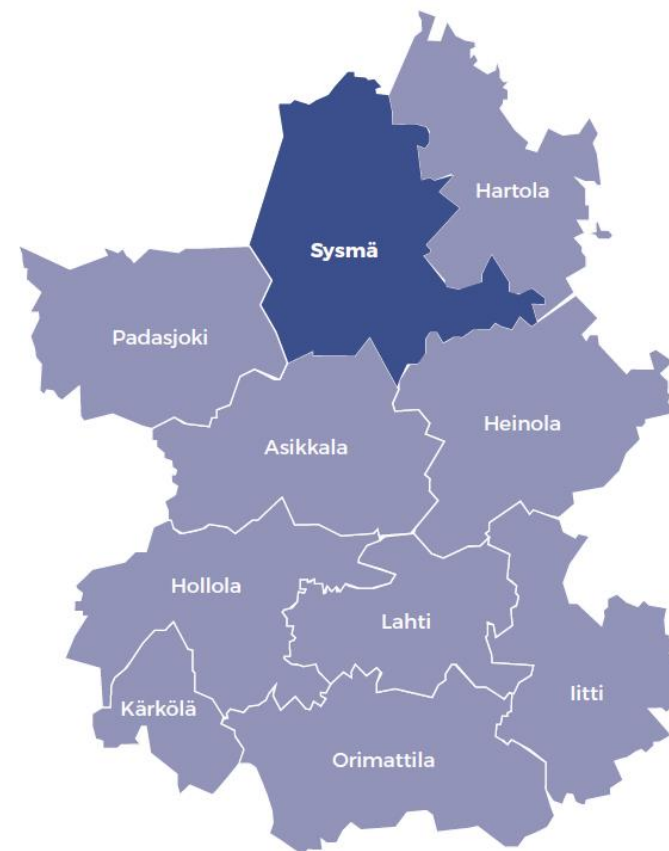
13

6 (2023)

Liikenne rikkomukset (Poliisi)

177

212 (2023)

Hyte-kerroin (€ / asukas)

17,8

17,9 (2023)

Lähteet: Sotkanet.fi, TEM, Poliisi, THL,
Päijät-Hämeen hyvinvointialue (PHHVA)

Väestö

	2021	2022	2023	2024	2025
Väkiluku	3584	3504	3496	3428	3421
Väestöllinen huoltosuhde	110,2	114,1	116,9	118,7 (ennuste)	121,9 (ennuste)
Lapsiperheet, %perheistä	22,8% (218)	21,9% (205)	20,5% (191)		
0-15 v. osuus väestöstä	9%	8,7%	8,7%		
Yli 65-v. osuus väestöstä	44,3%	45,1%	46,1%		
Työttömyysaste 18-64v.	11,7%	11,5%	12%	11,8% (huhtik.)	14% (helmik.)
Nuorisotyöttömät, % 18-24 vuotiaasta työvoimasta	8,2%	6,8%	9%	15,3%	
Toimeentulotukea saaneet kotitaloudet	158	148	114		

Sysmä

Vertailussa: Kuhmoinen, Toholampi ja Rantasalmi

SYSMÄ

Väestön- kehitys

Väestö
ennakkotieto

3 416 (↓)

2/2025

Syntyneet
ennakkotieto

1 (←)

1-2/2025

Luonnollinen
väestönlisäys
ennakkotieto

-10 (↑)

1-2/2025

Väestöennuste
perusuralla

2 857 (↓)

2040

Väestöllinen
huoltosuhde
perusuralla

143,4 (↑)

2040

Työikäisten
määrä
perusuralla

1 174 (↓)

2040

Väestö- ennuste

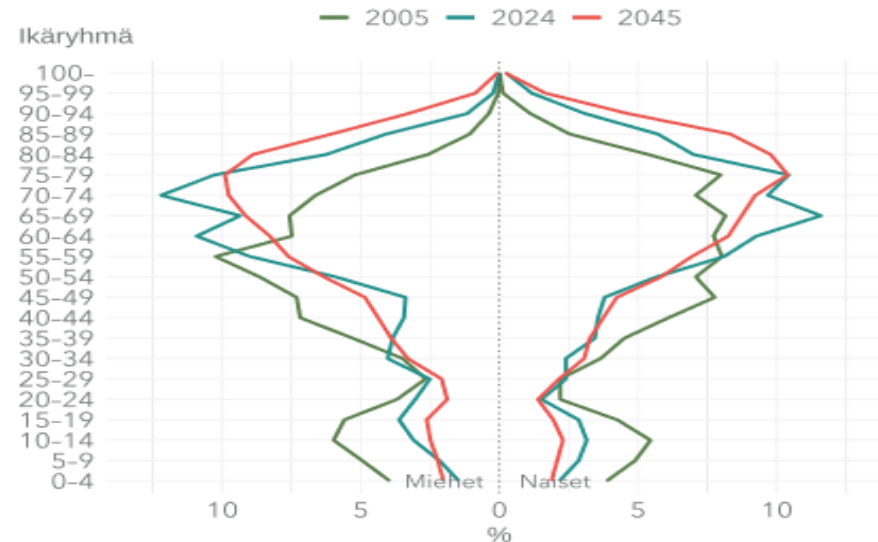
Väestönkehitys

VERTAILUSSA: Kuhmoinen, Toholampi ja Rantasalmi

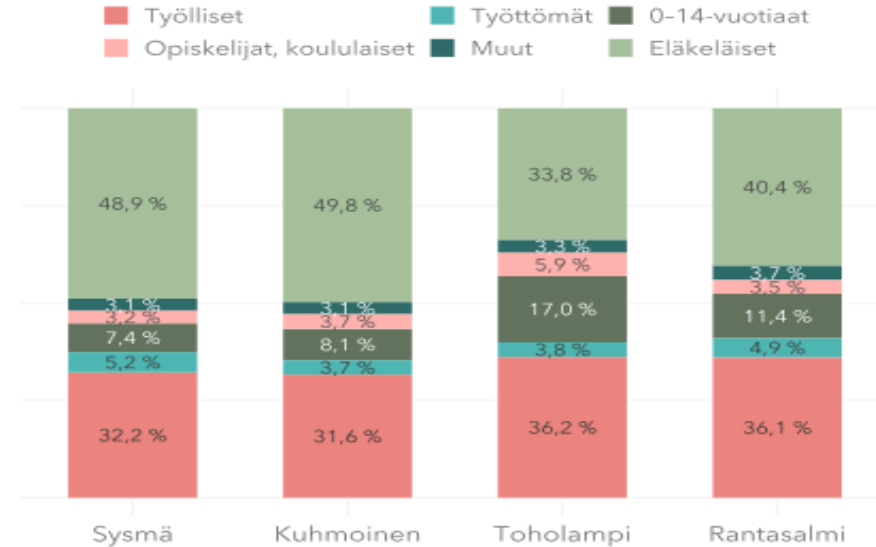
Helmikuussa 2025 väkiluvun ennakkotieto oli **3 416** henkilöä (vuoden alusta -12). Naisia oli tuolloin **1 001** jokaista tuhatta miestä kohden. Luonnollinen väestönlisäys oli vuoden alusta **-10** (syntyneitä 1 ja kuolleita 11). Vuonna 2024 vieraskielisiä oli **3,4 %** väestöstä, ja Päijät-Hämeen luku oli 7,8 %. Vuonna 2023 taajama-aste oli **52,8 %**, kun Päijät-Hämeessä luku oli 87,9 %.

Ikärakenne 2005 - 2045

Lähde: Tilastokeskus.
Päivitetty: 4.4.2025.

Toimirakenne 12/2024

Lähde: Tilastokeskus.
Päivitetty: 28.3.2025.

Koulutus- ja hyvinvointi

Korkea-asteen
koulutettuja

11,2 % (↑)

2023

Perustoimeentulon
saajia

1,8 % (↓)

3/2025

Peruskoulun 1.
vuosiluokan
oppilaita

17 (↓)

2024

HYTE-kerroin
0-100

59 (↓)

2024

Tulosindikaattoreiden
keskiarvo

52 (↓)

2024

HYTE-lisäosa
tuhatta euroa

64,4 (↑)

2024

Hyvinvoinnin

ja terveyden
edistäminen

Työllisyys

VERTAILUSSA: Kuhmoinen, Toholampi ja Rantasalmi

**Työttömien osuus
työvoimasta**

14 %

+0,5 %-yks.

2/2025 (kuukausimuutos)

**Työllisyysaste
20-64 vuotiaat**

68,7

-1,1 %-yks.

12/2024 (kuukausimuutos)

**Taloudellinen
huoltosuhde**

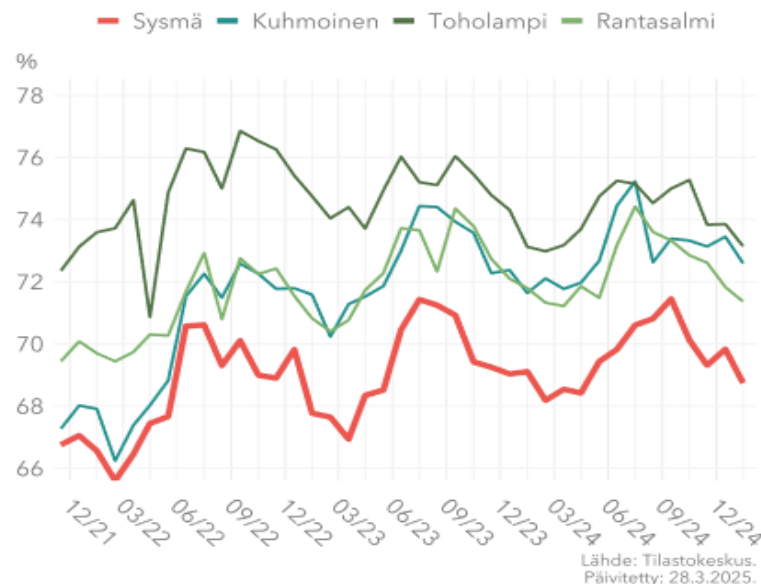
212,7

-0,1 %

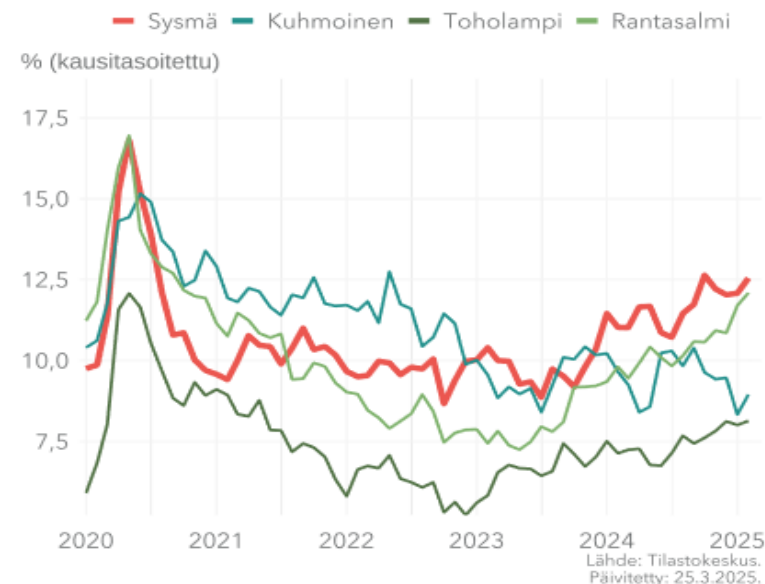
2023 (vuosimuutos)

Vuonna 2023 Sysmässä oli **940** työpaikkaa, ja luku laski **3 %** edellisvuoteen nähden. Nuorisotyöttömyyden aste oli vuonna 2024 **15,3 %**. Yhtäjaksoisesti 12 kk tai pidempään työttömänä olleita oli helmikuussa 2025 **5,6 %**. Laaja työttömyysaste, joka kattaa työttömät ja palveluiden piirissä olevat yhteenlaskettuna on tuolloin **17,2 %**.

**Työllisyysaste, 20-64 vuotiaat
2021 - 2024**

**Työttömien osuus työvoimasta
2020 - 2025**

Työllisyyden hoito

- Työllisyyden hoito siirtyi valtiolta kuntiin vuoden 2025 alusta. Päijät-Hämeessä on kaksi työllisyysaluetta, Lahden työllisyysalue ja Päijät-Hämeen työllisyysalue. Sysmän osalta työvoimaviranomaisen lakisääteiset palvelut tuottaa Päijät-Hämeen työvoimapalvelut, vastuukuntana toimii Hollolan kunta. Sysmän kunta tulee viranomaistyötä erillisen sopimuksen mukaisesti.
- Työllisyysalueen perustamisen yhteydessä laadittiin kuntien yhteinen työllisyyden edistämishjelma.
- Parin viime vuoden aikana on toimintaympäristössä tapahtunut kolme mittavaa uudistusta: hyvinvointialueuudistus, te-uudistus ja kotolainuudis. Muutoksessa olevaan toimintaympäristöön on pyritty luomaan ja edelleen kehittämään seuraavia palveluita:
 - yhdistyspintatyö hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta
 - nuorten monialaisen palvelun yhteistyö (Itä-Hämeen ohjaamo, toimii myös Sysmässä)
 - työttömien terveystarkastusprosessin kehittäminen ja uudelleen järjestäytyminen

Vieraskielisten palvelut

- Kunnassa saattavilla matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalvelut.
- Kuntia velvoittavan KOTO –prosessin luominen vieraskielisille sekä viranomaisyhteistyö, esim. TE-viranomaisten kanssa
- Verkostoyhteistyö sekä palveluhankinnat. International House Lahden kanssa on yhteistyösopimus mm. koulutusten järjestämisestä
- Laaditaan kotoutumissuunnitelmaa kuvaava asiakirja hyvinvointisuunnitelman osaksi
- Sopimus ELY:n kanssa kuntiin ohjaamisesta ja asettautumisesta
- Hyvien väestösuhteiden edistäminen
- Maakuntatason maahanmuutto koulutustyöryhmä

Sysmäläisten lasten ja nuorten hyvinvointikertomus 2022-2025

Sysmässä on laadittu lasten ja
nuorten hyvinvointi-
suunnitelma 2022-2025

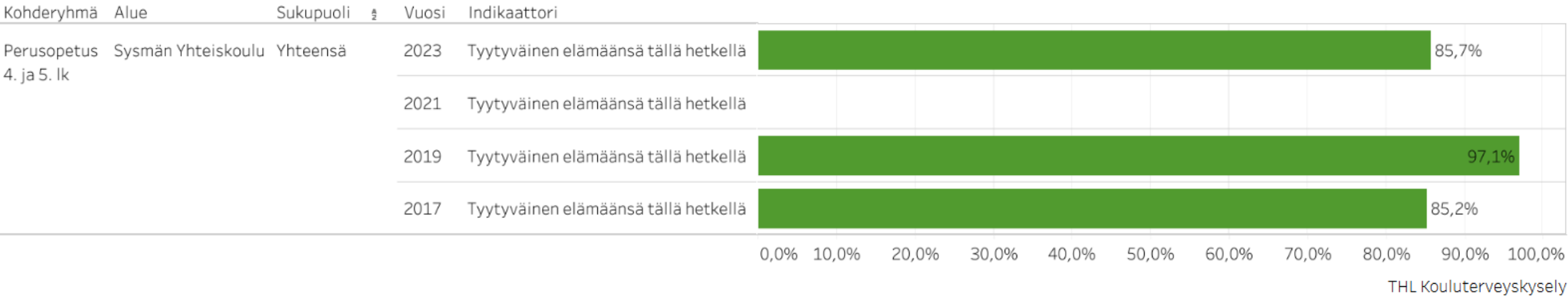
Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022-2025

- Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi on kaikkien yhteinen asia. Suunnitelmaa laadittaessa huomioitiin koronaepidemian aiheuttamien rajoitusten tuomat haasteet nykyhetkessä ja lähitulevaisuudessa. Toimenpiteet lasten- ja nuorten tukemiseksi laaditaan Päijät-Hämeen kuntien valtakunnallisina yhteistyöhankkeina sekä paikallisina painotuksina.
- Sysmäläisten lasten ja nuorten sekä kasvatus- ja opetushenkilöstön toimintakulttuuri on syksyllä 2022 uusien haasteiden ja mahdollisuuksien edessä, kun kirkonkylällä muutamme yhteiseen rakennukseen. Tavoitteenamme on, että tie varhaiskasvatuksen viitoittamalla polulla on luonnollinen jatkumo lapsesta lakkiaisiin.
- Osallisuus, yhteisöllisyys ja kiusaamisen ehkäiseminen ovat läpileikkaavia toimintaperiaatteita kaiken ikäisillä.
- Varhainen puuttuminen on ennaltaehkäisyn perusta. 1.8.2022 voimaan tuleva varhaiskasvatuksen kolmiportainen tuki tulee vastaamaan entistä paremmin varhaisen tuen tarjoamiseen jo varhaiskasvatuksessa.
- Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on positiivinen ja sensitiivinen vuorovaikutus kasvattajan ja lapsen välillä, luomassa turvallista ympäristöä, jossa lapsi voi olla oma itsensä. Kasvatuskumppanuutta korostaminen ja sen jatkumisen ylläpito on tavoitteena kouluvuosinakin. Luomme ja kehitämme kasvatuskumppanuutta mm. vanhempainyhdistyksen ja kolmannen sektorin toimijoiden kautta. Kehittämistyötämme tukevat lisäksi valtakunnalliset mm. SKY- ja Yhteispelihankkeet, joissa olemme mukana.

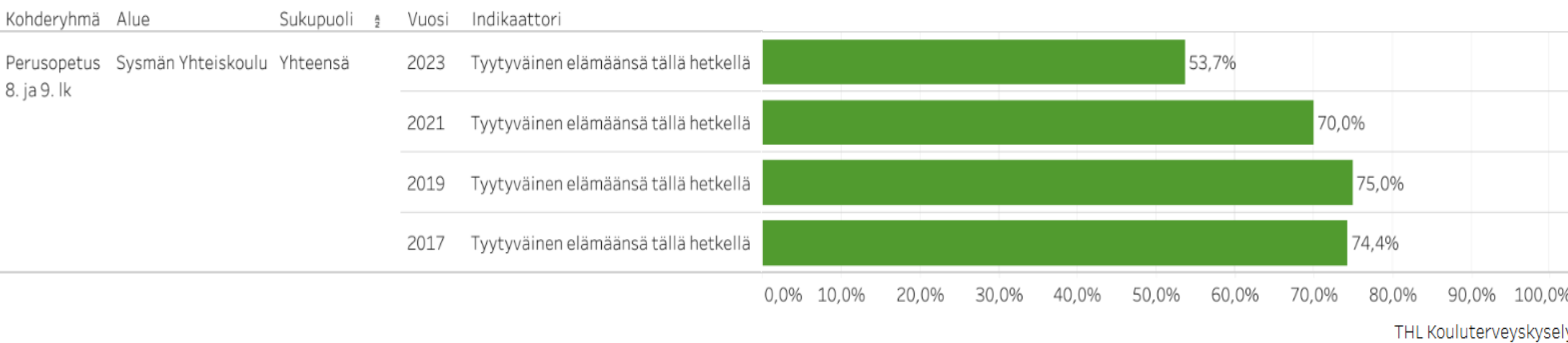
Lapset ja nuoret, Mielen hyvinvointi

- **Tavoite: Sysmässä on saatavilla riittävästi ennalta ehkäisevää tukea, matalan kynnyksen palveluita ja toimiva polku vahvemman tuen piiriin. Lasten ja nuorten mielen hyvinvointia tuetaan ennaltaehkäisevällä ja korjaavalla toiminnalla eri ikäisten palveluissa.**
- Opiskeluhuollon tuki on hyvin saatavilla sekä yhteisöllisesti että yksilötasolla. Koululla on päivittäin läsnä koulukuraattori ja neljänä päivänä viikossa kouluterveydenhoitaja. AVI:n hankerahoituksella koululla työskenteli 50% työajalla koulunuorisotyöntekijä vuosina 2021-2024. Vuoden 2025 alusta Sysmän kunta palkkasi kokoaikaisen koulunuorisotyöntekijän testamenttivaroilla. Myös koulupsykologin palvelut ovat saatavilla kahtena päivänä viikossa.
- Koulukuraattori ja koulunuorisotyöntekijä ovat suunnitelleet Sysmän yhtenäiskouluun oppituntipaketin, hyvinvoinnin oppitunnit. Oppitunteja pidetään jokaiselle peruskoulun luokka-asteelle 4 tuntia lukuvuoden aikana. Oppituntien teemat ovat ryhmäytyminen ja kaveritaidot, itsetuntemus ja tunteet, hyvinvointi arjessa sekä katse tulevaisuuteen. Työskentelyllä tavoitellaan hyvinvoivaa kouluyhteisöä ja keskitytään ryhmäyttämiseen, sekä kiusaamisen ehkäisyyn. Oppituntien lisäksi pakettiin kuuluu myös yhteisöllisyyttä lisääviä välitehtäviä, joita luokka suorittaa oppituntien väleillä. Koulunuorisotyöntekijä pitää myös kaveritaitotunteja tai teematunteja ajankohtaisista aiheista ja ilmiöistä.
- Keväällä 2025 myös Terveystalon lapsiperheiden palvelut ovat pitäneet 5 lk:n oppilaille kaveritaitoryhmää. Osa ryhmätunneista on olleet erikseen tytöille ja osa pojille sekä pari yhteistä, myös 1 lk:n pojille on pidetty tunne- ja kaveritaitoryhmää.
- Kesällä 2023 laadittiin opiskeluhoitosuunnitelma vuosille 2023-2024
- Seuraavissa dioissa kouluterveyskyselyn tulokset kysymyksiin : Kuinka monta prosenttia vastaajista on tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä? Kuinka monta prosenttia vastaajista on tuntenut olonsa usein hermostuneeksi, kun ei ole päässyt nettiin?

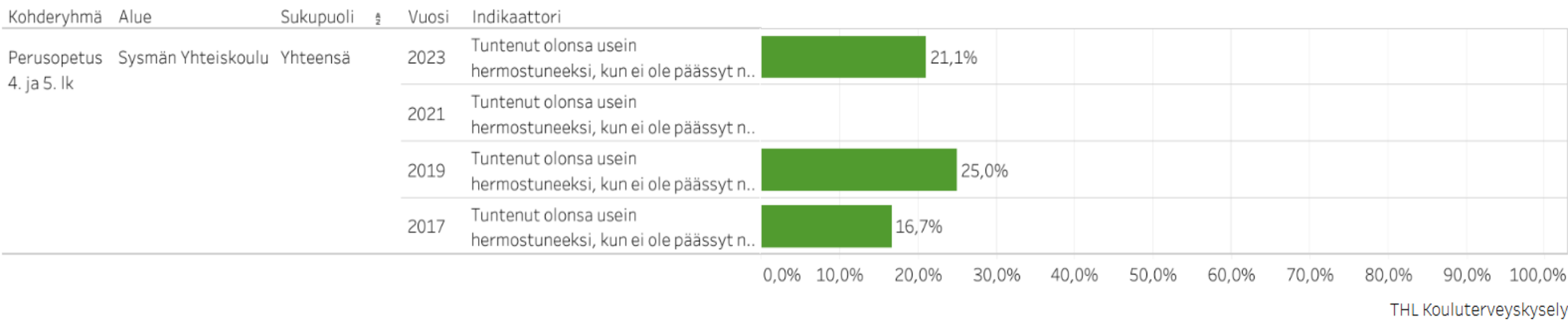
Indikaattorien vertailu, Sysmän Yhteiskoulu, Perusopetus 4. ja 5. lk

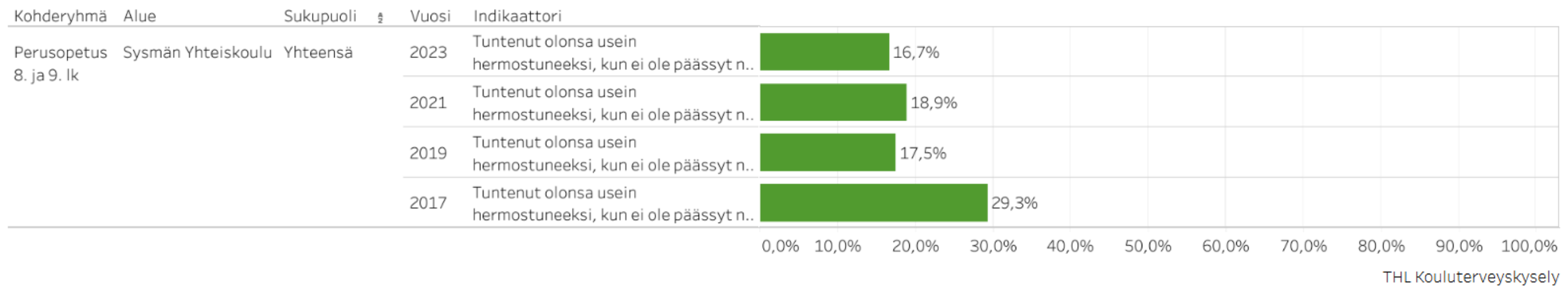
Indikaattorien vertailu, Sysmän Yhteiskoulu, Perusopetus 8. ja 9. lk

Indikaattorien vertailu, Sysmän Yhteiskoulu, Perusopetus 4. ja 5. lk

Indikaattorien vertailu, Sysmän Yhteiskoulu, Perusopetus 8. ja 9. lk

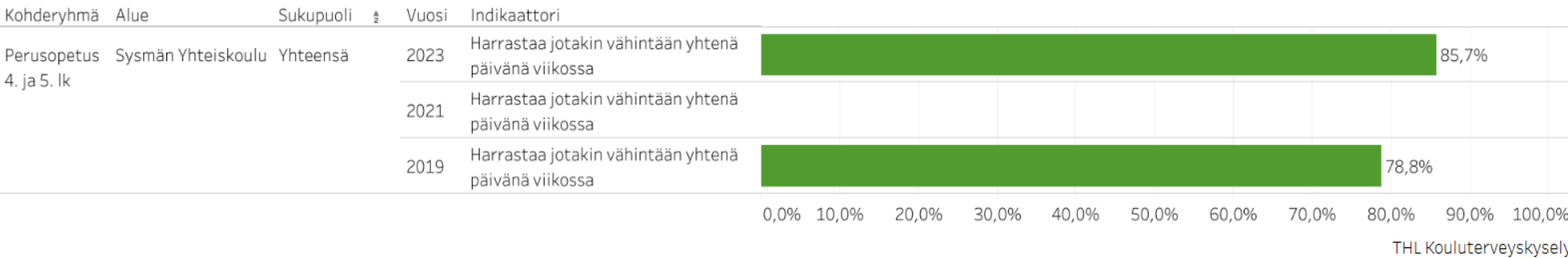
Lapset ja nuoret - Osallisuus ja yhteisöllisyys

- **Tavoite: Vuorovaikutus ja luottamus lisääntyvät. Lasten ja nuorten on yhteistyötä perheiden, vapaa-ajan toimijoiden ja ammattilaisten kesken. Jokainen haluaa olla osallisena yhteisössä ja kokea, että hänen mielipiteillään on merkitystä. Sosiaaliset taidot ovat taitoja, joita harjoitellaan koko elämän ajan. Mitä varhemmin niitä opitaan sitä paremmin ennalta ehkäistään mahdollisia haasteita yhteisössä ja oman elämän hallinnassa.**
- Elokuussa 2022 kouluvuosi käynnistyi Sysmän uudessa Yhteiskoulussa, jossa on mahdollisuus kasvaa ja oppia varhaiskasvatuksesta ylioppilaaksi. Tosin melko pian huomattiin, että uuden koulun tilat olivat liian pienet ja tammikuussa 2025 lukiolaiset siirtyivät osittain opiskelemaan remontoituihin Olavin toimintakeskuksen tiloihin.
- Yhteiskoulun oppilaat ovat liikuntatunneilla hyödyntäneet lähialueiden ulkoilualueita ja liikuntapaikkaa kaikkina vuoden aikoina, esim. Majutvedellä on sekä pilkitty että soudettu kirkkovenettä. Alkutuotantoon on tutustuttu tekemällä maatilavierailuja sekä osallistumalla rapuristeilylle ja kalastuspäivään.
- Kulttuurielämyksiä on järjestetty koululaisille ja opiskelijoille niin omalla paikkakunnalla kuin vierailuna muualle. Yhteistyökumppaneina mm. kirjasto, Efekti –hanke, Taidetestaajat, Konserttikeskus ja Suomen Kansallisooppera, joka on kahtena vuonna toteuttanut yhdessä koululaisten kanssa koululaisoopperaproduktion. Syksyllä 2025 lukuvuosi aloitettiin vierailemalla Suvi Pinx -taidenäyttelyssä.
- Koulu on paikka, jossa harjoitellaan mm. taitoja tunnistaa ja käsitellä tunteita sekä yhdessäolon taitoja. Opettajia on koulutettu Mieli ry:n opetusaineiston käyttöön sekä ala- että yläkoululaisille (SKY –hanke).
- Vanhemmilla on ollut mahdollisuus osallistua teamsin kautta järjestettyihin Päijät-Hämeen informatiivisiin vanhempainiltoihin, joita on järjestänyt Koululäsnäolon vahvistaminen Päijät-Hämeessä -hanke.
- Koululaiset ovat päässeet osallistumaan useisiin tapahtumiin, jotka on toteutettu yhdessä muiden toimijoiden kanssa, mm. Geopark –retki, rapuristeily, musiikkityöpaja, maatilavierailut ja yrityskyläkäynnit.
- Seurakunnan nuorisotyönohjaaja käy viikoittain välituntikäynneillä.

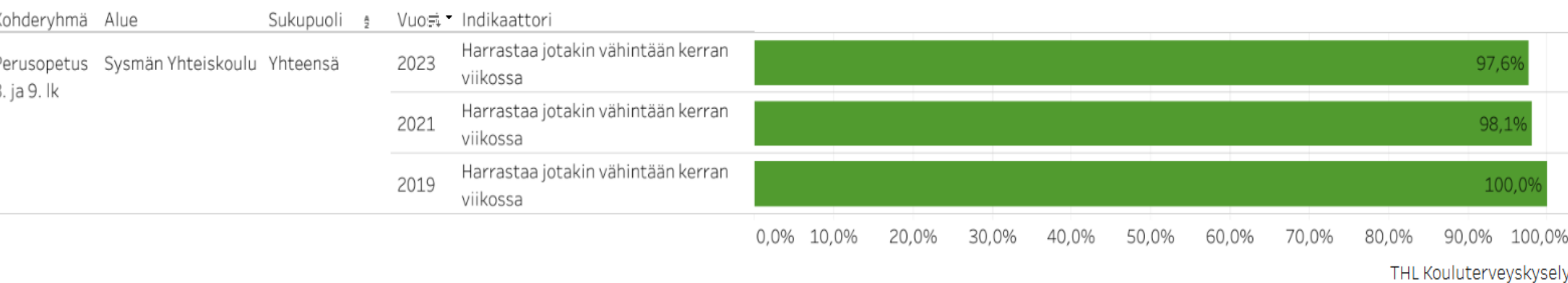
Jatkuu ... Lapset ja nuoret, Osallisuus ja yhteisöllisyys

- Koulussa toimii aktiivisesti oppilas- ja opiskelijakunnan hallitukset. Koulussa on myös tukioppilastoimintaa, tukioppilaat järjestävät mm. teemapäiviä koko koululle.
- Yhteiskoulun 5.-9. –luokkalaiset olivat Päijät-Hämeen Sitouttavan kouluyhteistyön (SKY –hanke) pilottikoulu
- Yhteispelin toimintamallin mukaisia oppitunteja on pidetty alakoululaisille
- Lukuvuoden 2023 alussa koulun takapihalle pystytettiin viihtyisä grillikota, jossa on järjestetty yhteisöllisyyttä ja ryhmäytymistä edistävää toimintaa kaiken ikäisille varhaiskasvatuksesta lukiolaisiin. Kotaa käytetään myös oppituntien pitämiseen.
- Nuorisotoimi järjestää elokuussa lukuvuoden alussa ryhmäyttämispäivän 7 luokkalaisille ja lukiolaisille.
- Nuorisovaltuuston toiminta on aktiivista ja parin viime vuoden aikana on järjestetty säännöllisiä tapaamisia valtuuston kanssa. Nämä tapaamiset nuva on kokenut vuorovaikutusta lisääviksi.
- Mielekäs vapaa-ajan toiminta on tärkeä osa osallisuutta ja yhteisöllisyyttä.
- Nuorisopalvelut koordinoi lasten ja nuorten vapaa-ajan toimintaa. Nuorisotila nuorilla on mahdollisuus tavata toisiaan ja viettää aikaa yhdessä valvotusti. Koulujen loma-aikoina on tarjolla päiväleiritoimintaa ja sekä retkiä. Koulu järjestää ohjattua kesätoimintaa 1-2 luokkalaisille juhannukseen asti, toiminnasta vastaavat koulunkäynnin ohjaajat
- Liikuntaseurojen lisäksi vapaa-ajan toimintaa nuorille järjestävät partio ja VPK:n nuoriso-osasto sekä kansalaisopisto. Liikuntaseurojen harrastusryhmistä suurin osa on lasten ja nuorten ryhmiä. Alle 18 vuotiaiden salivuoroista kunta ei peri vuokraa.
- Koululaisille suunnattu Harrastamisen Suomen malli –toiminta on vakiintunut. Kun toiminta aloitettiin syksyllä 2021 oli kerhoja viisi, vuonna 2025 kerhoja toimii 9. Kerhovalikoimassa on mm. uintia, kokkausta, teatteria, minecraftia ja liikuntaa.
- Kunnan organisoima Nuori työ –toiminta on tarjonnut kesätöitä nuorille jo parikymmentä vuotta. Toiminnan mahdollistavat yhteistyössä kunnan kanssa Lions Club Sysmä, Sysmä Itte –säätio, Sysmän Yrittäjät ja Sysmän Yhteiskoulu. Viime vuosina on tehty 50 – 60 sopimusta vuodessa.
- Seuraavassa diassa kouluterveyskysely tulos kysymykseen, kuinka moni vastaajista harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa.

Indikaattorien vertailu, Sysmän Yhteiskoulu, Perusopetus 4. ja 5. lk

Indikaattorien vertailu, Sysmän Yhteiskoulu, Perusopetus 8. ja 9. lk

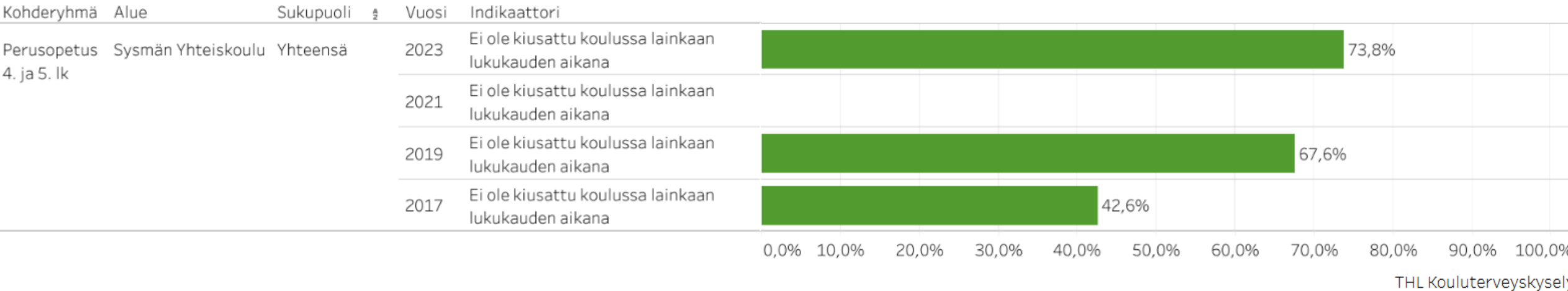
Lapset ja nuoret, Arjen turvallisuus

- **Tavoitteet:** Jokaisella lapsella ja nuorella on turvallinen kasvuympäristö, jossa ketään ei kiusata. Aikuisten, lasten ja nuorten keskinäisen vuorovaikutuksen parantaminen, aikuisten entistä vahvempi läsnäolo lasten arjessa.
- **Toimenpiteet:** Koulukiusaamisen vastainen työskentely mm. Kiva koulu –toiminta, Sky –hanke, koulupsykologin, -kuraattorin, -terveydenhoitajan palvelut saatavilla, toimiva oppilashuolto.

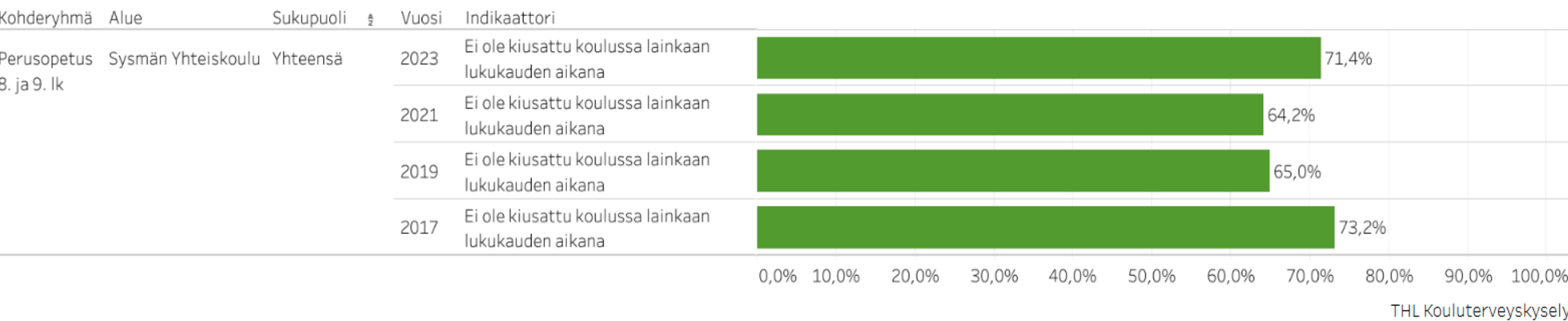
Toteuma :

- Kouluterveyskysely tehdään joka toinen vuosi perusopetuksen 4. ja 5. luokkien ja 8. ja 9. luokkien oppilaille sekä lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoille. Edelliset kyselyt ovat olleet vuosina 2019, 2021 ja 2023. Kouluterveyskyselyn perusteella kiusaaminen Sysmän koulussa on vähentynyt.
- Koulukiusaamiseen kiinnitetään edelleen huomiota. Koulussa toimii opiskelijahuoltotyöryhmä sekä kuraattori, terveydenhoitaja, psykologi ja koulunuorisotyöntekijä. Koulu on ollut mukana useissa eri hankkeissa mm. Yhteispeli ja SKY –hanke. Esi- ja alkuopetuksessa on käytössä kuraattorin ja terveydenhoitajan pitämät turvataitotunnit. Koulussa on panostettu ennalta ehkäisevään, yhteisölliseen opiskelijahuoltoon. Lukuvuonna 2024-2025 on otettu käyttöön Mitä sinulle kuuluu –toimintamalli eli kokemuksellinen hyvinvointitieto yhteisöllistä opiskelutyötä ohjaajamassa.
- Varhaiskasvatuksessa on käytössä PIKI –toimintamalli kaikille ikäryhmille (tunnistetaan ja ennaltaehkäistään kiusaamista).
- Seuraavissa dioissa on kysytty koulukiusaamisesta. Kysymykseen kiusattu vähintään kerran viikossa ei ollut saatavilla 4. ja 5. luokkalaisten vastauksia, koska vastaajia oli niin vähän.

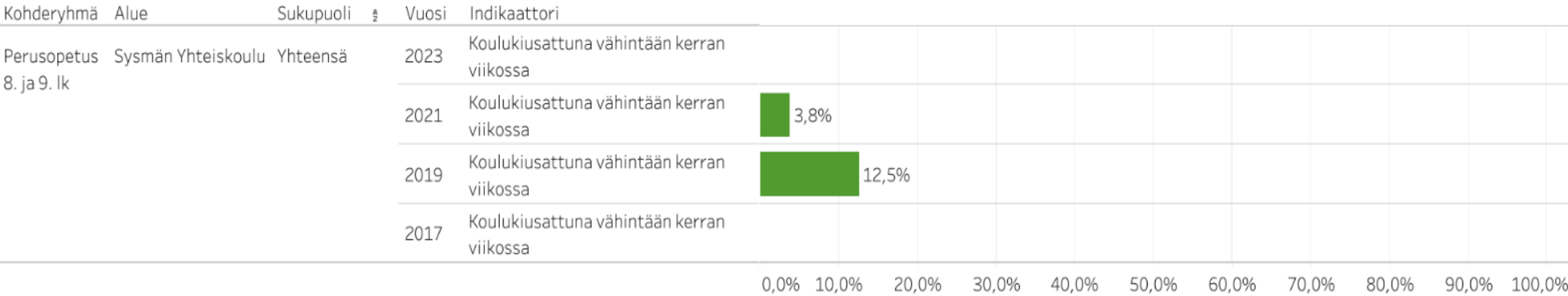
Indikaattorien vertailu, Sysmän Yhteiskoulu, Perusopetus 4. ja 5. lk

Indikaattorien vertailu, Sysmän Yhteiskoulu, Perusopetus 8. ja 9. lk

Indikaattorien vertailu, Sysmän Yhteiskoulu, Perusopetus 8. ja 9. lk

THL Kouluterveyskysely

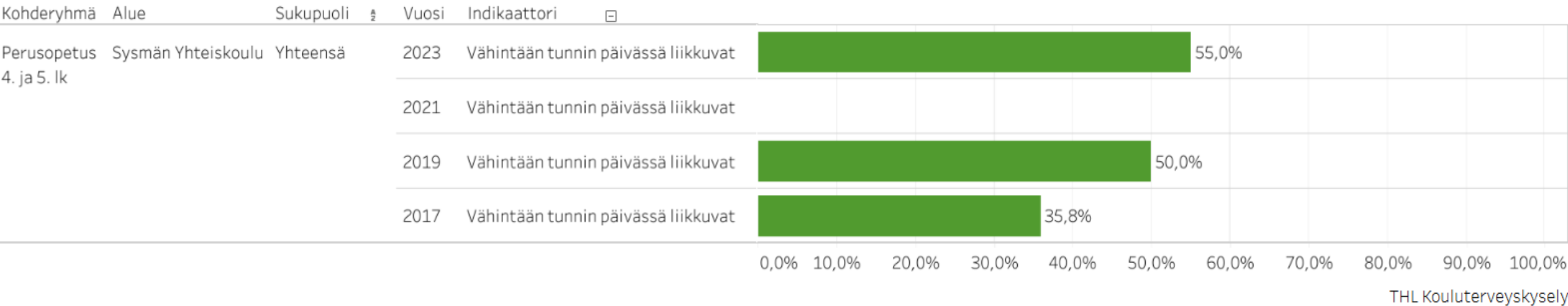
Lapset ja nuoret, terveelliset elämäntavat

- **Tavoite: Vahvistamme lasten, nuorten ja perheiden säännöllisiä ja terveellisiä elintapoja sekä tuemme päihteettömyyttä ja raitista elämäntapaa. Terveellisiin ja säännöllisiin elintapoihin kuuluvat mm. säännöllinen päivärytmi, riittävä uni, terveellinen ja monipuolinen ravinto ja säännöllinen liikunta.**
- Lasten ja nuorten terveellisiä elämäntapoja voi tukea ja edistää ottamalla puheeksi siihen liittyviä ilmiöitä - sekä myöntäen että kielteisiä.
- Liikunnan tukeminen, terveellinen ravinto, riittävä uni, mielenterveyden tukeminen, ruutuajan rajoittaminen sekä roolimallien merkitys vaikuttavat suuresti lapsen ja nuoren jaksamiseen ja elämässä selviytymiseen.
- Syksyllä 2022 koulussa aloitettiin aamupuuron tarjoaminen tukemaan jaksamista koulussa.
- Nuorisotoimi tukee terveellisten elämäntapojen toteutumista, Nuokulla otetaan puheeksi energiajuomat ja päihteet.
- Vapen käyttö on yleistynyt nuorten keskuudessa ja sen terveyshaitoista on keskusteltu nuorten kanssa.
- Koululaisille järjestetty ehkäisevää päihdekasvatusta, mm. Ehyt ry:n Hubu –tunnit – interaktiivista päihdekasvatusta yläkouluihin sekä Nuuska-agentti –koulutukset, jossa nuoret ovat itse ehkäisevän päihdetyön tekijöitä ja vertaisosaajia nuorten keskuudessa. 6-9 luokkalaiset ovat kahtena vuonna osallistuneet Sysmän ja Hartolan yhdessä järjestämään Päihdeputki -tapahtumaan.
- Huolestuttavaa on, että Move-tulosten perusteella suurella joukolla oppilasta fyysinen toimintakyky on terveyttä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla. Mielekäs vapaa-ajantoiminta ja mukavat harrastukset tukevat myös terveellisiä elämäntapoja.
- Sysmässä on runsaasti mahdollisuuksia harrastaa sekä yhdessä toisten kanssa että omatoimisesti.

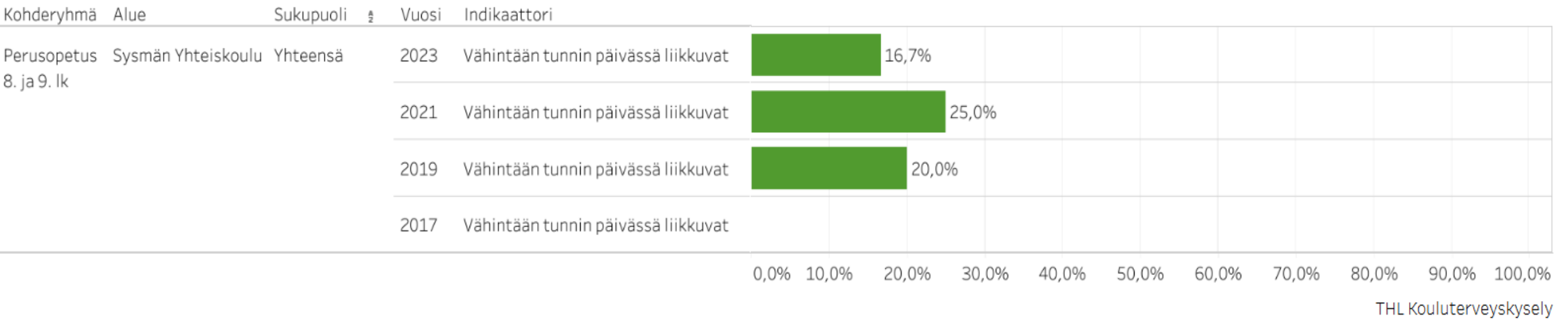
Move! on perusopetuksen 5. ja 8. vuosiluokkien oppilaille tarkoitettu fyysisen toimintakyvyn valtakunnallinen mittaus- ja palautejärjestelmä, jonka keskeisenä tarkoituksena on kannustaa omatoimiseen fyysisestä toimintakyvystä huolehtimiseen. Tulos ilmaisee prosenttiosuuden oppilaista, joiden fyysinen toimintakyky on mahdollisesti terveyttä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla. Laskennassa on huomioitu kaikki fyysisen toimintakyvyn osa-alueet

	2022	2023	2024
5. lk	58,(%	44%	41,2%
8. lk	65%	64,35	66,7%

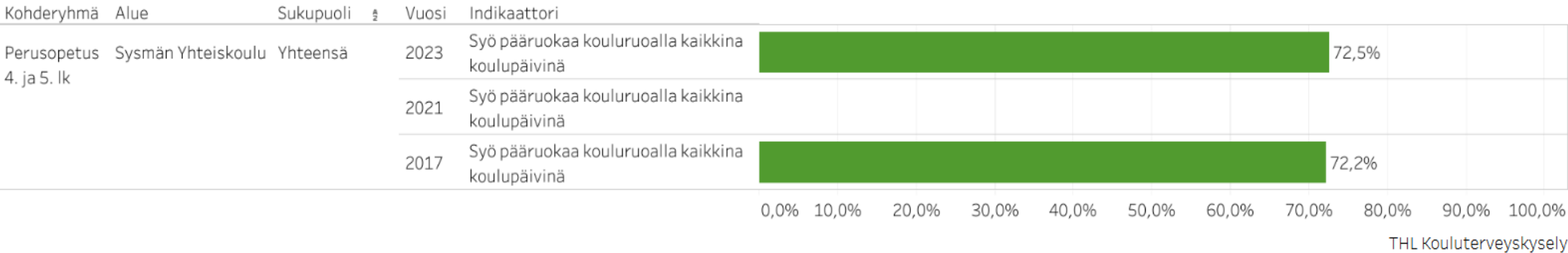
Indikaattorien vertailu, Sysmän Yhteiskoulu, Perusopetus 4. ja 5. lk

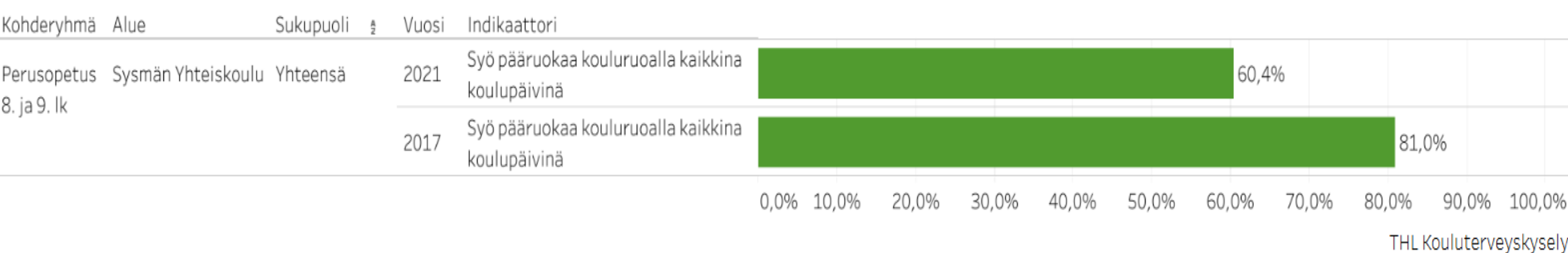
Indikaattorien vertailu, Sysmän Yhteiskoulu, Perusopetus 8. ja 9. lk

Indikaattorien vertailu, Sysmän Yhteiskoulu, Perusopetus 4. ja 5. lk

Indikaattorien vertailu, Sysmän Yhteiskoulu, Perusopetus 8. ja 9. lk

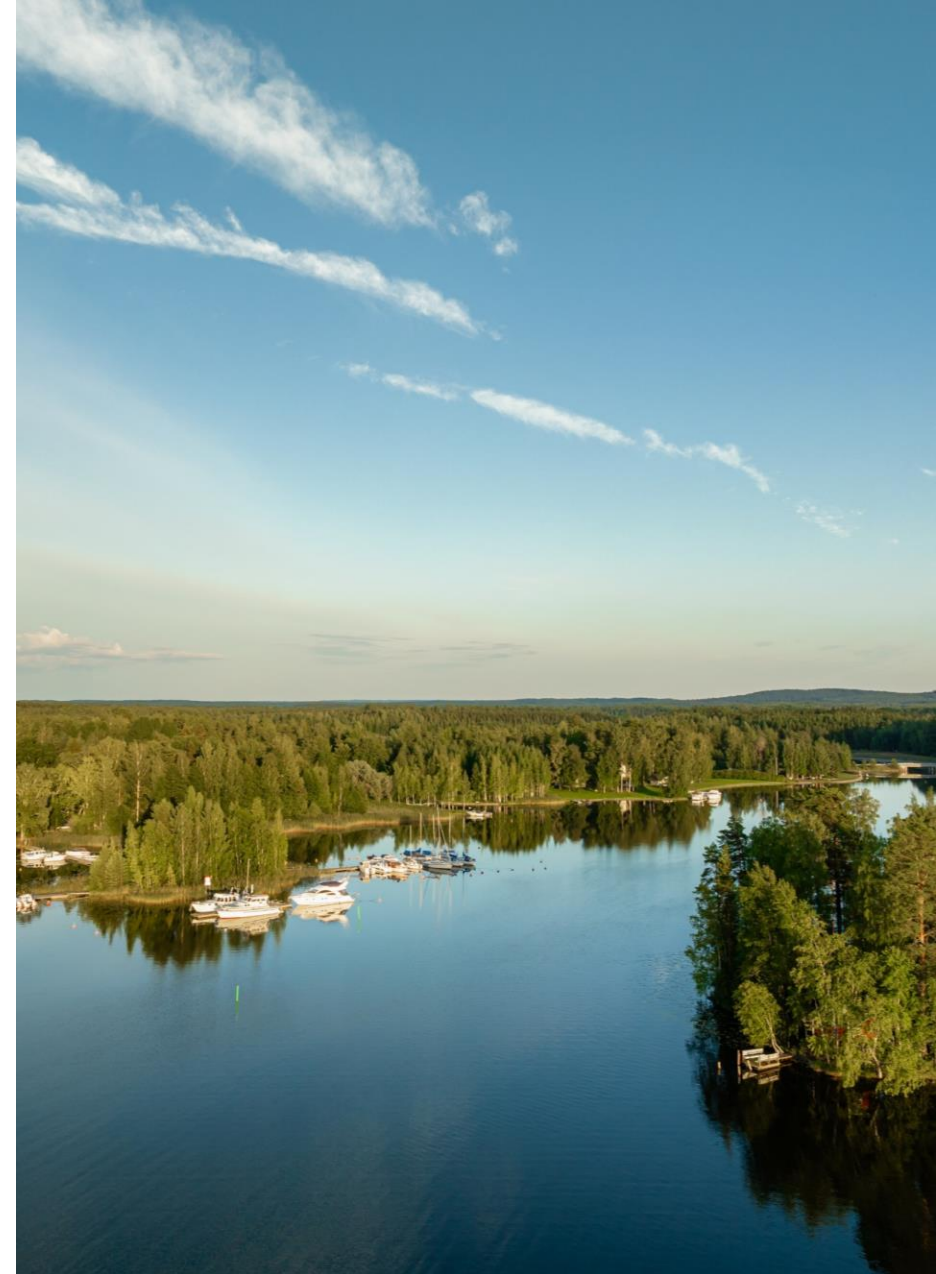

Lopuksi

- Päättävän valtuustokauden alussa kesällä 2021 elimme vielä keskellä pandemiaa ja sen vaikutukset näkyivät monella tapaa kunnan toiminnoissa ja myös hyte-työssä. Monet liikuntapaikat olivat olleet pitkiä aikoja suljettuna ja harrastukset tauolla. Kesti aikansa ennen kuin elämä palautui normaaliksi ja ihmiset palasivat takaisin esim. ryhmäliikuntaan. Myös koulujen sulkemisen ja etäopiskelun mukanaan tuomat vaikeudet näkyvät osalla lapsia ja nuoria vielä pitkään ja vaikuttaa heidän elämäänsä erilaisina ongelmina.
- Venäjän helmikuussa 2024 aloittama hyökkäysota Ukrainaa lisäsi ihmisten huolta ja pelkoa tulevaisuudesta. Myös Sysmän kunta oli aivan uuden edessä, kun tänne saapui ukrainalaisia sotapakolaisia. Tulijoille saatiin organisoitua palvelut yhteistyössä paikallisten ja alueellisten toimijoiden kanssa, apuna oli myös suuri joukko vapaa-ehtoisia. Tulijoiden määrä tasaantui ja lopulta kuntaan jäi vain muutamia ukrainalaisia. Sysmä on kansainvälistynyt, koska tänne on parin viime vuoden aikana tullut lukioon kansainvälisiä opiskelijoita ja työperäisiä maahanmuuttajia mm. hoiva-alalle.
- Monipuoliset ja helposti saavutettavat harrastus- ja vapaa-ajanviettomahdollisuudet luovat hyvinvointia. Tällä hetkellä meillä on hyvät ja hoidetut liikuntapaikat ja kunhan saamme tänä vuonna Ohrasaaren suunnitellut kunnostamistyöt tehtyä olosuhteet paranevat entisestään.
- Kaikkeen kunnan toimintaan, myös hyte-työhön, tuo haasteita kunnan ikääntyvä väestö. Tulevaisuudessa tulee kiinnittää entistä enemmän huomioita esteettömyyteen ja saavutettavuuteen. Kunnan on myös kehitettävä niitä vanhusväestölle suunnattuja palveluita, jotka eivät kuulu hyvinvointialueen vastuulle. Esimerkkinä yhteisöllinen päivätoiminta, jolla voidaan vähentää ikäihmisten yksinäisyyttä ja ennaltaehkäisevä terveysliikunta ja liikuntaneuvonta.
- Hyte-työtä on ennen kaikkea yhteistyötä ja sitä tehdään yhdessä muiden toimijoiden kanssa monissa eri verkostoissa ja työryhmissä. Sysmässä järjestöjen välinen yhteistyö on erittäin toimivaa ja aktiivista sekä tuloksellista. Myös jatkossa tulee huolehtia siitä, että kaikki toimijat pääsevät - tai joutuvat – osallistumaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen Sysmässä.

Hyvinvointisuunnitelma 2025-2029

- Sysmän kunnan strategia päivitetään syksyn 2025 aikana. Siinä määritellään kunnan arvot, visio ja keskeiset tavoitteet. Strategia antaa poliittisen tuen myös hyvinvoinnin edistämiseen.
- Sysmän seuraava hyvinvointisuunnitelma laaditaan rinnakkain strategian kanssa. Suunnitelmassa määritellään tulevan valtuustokauden toimenpiteet hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Suunnitelmaan yhdistetään myös lasten ja nuorten ja ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma sekä vieraskielisten kotoutumissuunnitelma.

Sysmän kuntakortti

Sysmän kunnalla on käytössä MDI Kuntakortti -palvelu. Korttiin päivittyy automaattisesti keskeisiä kunnan kehityksen tunnuslukuja: väestö, vetovoima, työllisyys, koulutus ja hyvinvointi, yritystoiminta, alue- ja kuntatalous. Kuntakortti on tarkoitettu viranhaltijoiden, päättäjien ja kuntalaisten käyttöön.

Kuntakortti löytyy Sysmän kunnan kotisivuilta.

<https://sysma.fi/kuntakortti/>

Hyvinvointikertomuksen 2021-2025 laadinta ja käsittely toimielimissä

Hyvinvointikertomus on laadittu yhteistyössä eri toimialojen ja toimijoiden kanssa hyvinvointipäällikön johdolla, hyvinvointipäällikkö Tuija Pessa, tuija.pessa@sysma.fi, 044 713433

Laaja hyvinvointikertomus käsitellään ja ehdotetaan hyväksyttäväksi

- Hyvinvointivaliokunnassa 5.5.2025
- Kunnanhallituksessa 19.5.2025
- Kunnanvaltuustossa 26.5.2025

